

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátu složeném z předsedy JUDr. Radana Malíka a soudců JUDr. Petra Mikeše, Ph.D., a JUDr. Barbary Pořízkové v právní věci žalobce: **Ing. J. M.**, zast. JUDr. Sylvou Totkovou Kolderovou, advokátkou se sídlem Pavlovova 586/8, Havířov, proti žalované: **Česká správa sociálního zabezpečení,** se sídlem Křížová 25, Praha 5, proti rozhodnutí žalované ze dne 29. 10. 2014, č. j. x, v řízení o kasační stížnosti žalobce proti rozsudku Krajského soudu v Ostravě ze dne 17. 12. 2015, č. j. 18 Ad 85/2014 – 94,

takto:

Rozsudek Krajského soudu v Ostravě ze dne 17. 12. 2015, č. j. 18 Ad 85/2014 - 94, **se zrušuje** a věc **se vrací** tomuto soudu k dalšímu řízení.

Odůvodnění:

I. Vymezení věci

[1] Podanou kasační stížností se žalobce (dále jen „stěžovatel“), domáhá zrušení v záhlaví uvedeného rozsudku Krajského soudu v Ostravě (dále jen „krajský soud“), kterým byla jako nedůvodná podle § 78 odst. 7 zákona č. 150/2002 Sb., soudního řádu správního, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „s. ř. s.“), zamítnuta jeho žaloba proti rozhodnutí žalované specifikovanému v záhlaví. Tím byly zamítnuty námitky stěžovatele a bylo potvrzeno rozhodnutí žalované ze dne 31. 7. 2014, č. j. x, kterým mu zamítla žádost o přepočet starobního důchodu pro nesplnění podmínek nařízení vlády č. 363/2009 Sb., o stanovení důchodového věku a přepočtu starobních důchodů některých horníků, kteří začali vykonávat své zaměstnání před rokem 1993, ve znění ke dni 31. 5. 2015 (dále jen „nařízení č. 363/2009 Sb.“). Důvodem bylo nesplnění podmínky dané v § 1 písm. b) nařízení č. 363/2009 Sb., tedy odpracování potřebné doby v zaměstnání v hornictví v tzv. I.AA pracovní kategorii.

[2] Dle krajského soudu stěžovatel v období od 1. 1. 1999 do 30. 6. 2009 nepracoval v zaměstnání, které bylo by bylo možné zařadit do I.AA pracovní kategorie, tedy do přílohy č. 2 nařízení vlády č. 117/1988 Sb., o zařazování zaměstnání do I. a II. pracovní

kategorie pro účely důchodového zabezpečení (dále jen „nařízení č. 117/1988 Sb.“), konkrétně do bodu 3., kde je uveden *„Horník-dělník, vrtný dělník, vzorkař, dělník v geologickém průzkumu, karotážník“* s popisem činnosti mimo jiné *„práce v oboru důlního měřictví, větrání a geologie“*. Vykonával naopak práci pod bodem 5. přílohy č. 3 nařízení č. 117/1988 Sb., kde je uveden *„Vedoucí (samostnaný) důlní měřič“* s popisem činnosti *„Koordinace, řízení a kontrola důlně geologických prací“*. K tomuto závěru dospěl na základě personálního spisu, tedy pracovní smlouvy a jednotlivých dohod o změně pracovní smlouvy či stanovení platu. Dále z výpovědí svědků, ze kterých vyplynulo, že sice stěžovatel fáral do dolů, ovšem jeho pracovní náplň odpovídala práci důlního měřiče zařazeného v útvaru příslušných technickohospodářských pracovníků a nikoliv práci figuranta v dole, jakožto dělnické profesi. Tomu odpovídá i popis obou pracovních funkcí, tak jak jej krajskému soudu poskytl na výzvu bývalý zaměstnavatel. V neposlední řadě pro tento závěr svědčí i předložené fotokopie pochůzkových knih, které stěžovatel denně vyplňoval a v nichž uváděl jednotlivé vykonané pracovní činnosti. Opakovaně jsou v nich uváděny činnosti spočívající v kancelářské práci, měřičské odbírky, práce s počítačem, rozdělování práce, organizování práce, vyhodnocování zaměřování atd.

II. Obsah kasační stížnosti

[3] Proti rozsudku krajského soudu brojí stěžovatel kasační stížností, jejíž důvody podřazuje pod ustanovení § 103 odst. 1 písm. a), b) a d) s. ř. s.

[4] Zejména poukázal na nález Ústavního soudu ze dne 15. 9. 2015, sp. zn. III. ÚS 1015/13, dle kterého je pro zařazení do pracovní kategorie podle nařízení č. 117/1988 Sb. důležitá doba strávená v podzemí. Zařazení do pracovní kategorie nemůže být závislé na dělení zaměstnávání na dělnické nebo technickohospodářské. Nesouhlasí s tím, že by pomocníci důlního měřiče (figuranti), kteří vykonávali stejnou práci jako důlní měřič, ale méně zodpovědnou, měli mít výhodu jen z toho, že jsou zařazení do „dělnické“ kategorie. Soud postupoval nesprávně, když nehodnotil a nezabýval se skutečností, zda zaměstnání bylo vykonáváno soustavně a v průběhu kalendářního měsíce převážně na pracovištích v podzemí, ale soustředil se toliko na slovní vymezení jednotlivých okruhů zaměstnání, které navíc není možno považovat za taxativní výčet. Zásadní pochybení pak spatřuje v tom, že soud považoval za určující kritérium pro zařazení zaměstnání skutečnost, zda jde o profesi dělnickou či odbornou – technickohospodářskou. Podstatné a jedině správné může být jen zjištění faktického každodenního průběhu fárání.

[5] Soud nedostatečně zjistil skutkový stav, když si neobstaral knihy rozdělení denní práce, ani důlně měřičskou dokumentaci.

[6] Žalovaná se ke kasační stížnosti vyjádřila tak, že vycházela z platné právní úpravy. Žádost stěžovatele byla zamítnuta, neboť v jeho případě nebyly splněny stanovené podmínky pro požadované zvýšení důchodu.

[7] V doplnění kasační stížnosti stěžovatel předložil soudu fotokopii knihy rozdělení práce za rok 2009. Požaduje doplnění dokazování o knihy rozdělení práce a výslech svědka Ing. R. L., který je schopen tyto denní záznamy doložit. Dle stěžovatele se jedná o nové skutečnosti, které neměl v době rozhodování k dispozici.

III. Posouzení Nejvyšším správním soudem

[8] Nejvyšší správní soud nejprve posoudil formální náležitosti kasační stížnosti a konstatoval, že je podána včas, jde o rozhodnutí, proti němuž je kasační stížnost přípustná, a stěžovatel je zastoupen advokátem (§ 105 odst. 2 s. ř. s.). Poté přezkoumal napadený rozsudek krajského soudu v rozsahu kasační stížnosti a v rámci uplatněných důvodů (§ 109 odst. 3 a 4 s. ř. s.), ověřil při tom, zda netrpí vadami, k nimž by musel přihlédnout z úřední povinnosti (§ 109 odst. 3, 4 s. ř. s.), a dospěl k závěru, že kasační stížnost je důvodná.

[9] Ze správního a soudního spisu soud zjistil, že stěžovatel je bývalým horníkem, který pracoval ve společnosti OKD, a. s. Ve sporných letech 1993 až 2009 pracoval v dolu 9. května a dolu Darkov, kde určitou dobu pracoval jako „vedoucí důlní měřič“ a později jako „důlní měřič“. Při ústním jednáním dne 28. 5. 2015 u krajského soudu dále specifikoval, že od 1. 1. 1999 do ukončení pracovního poměru dne 30. 6. 2009 pracoval v preferované pracovní kategorii I.AA jako důlní měřič.

[10] Podle § 56 odst. 1 písm. b) zákona č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ve znění účinném do 31. 12. 2014, *[z]jistí-li se, že důchod byl přiznán nebo je vyplácen v nižší částce, než v jaké náleží, nebo byl neprávem odepřen, anebo byl přiznán od pozdějšího data, než od jakého náleží, důchod se zvýší nebo přizná, a to ode dne, od něhož důchod nebo jeho zvýšení náleží.*

[11] Podle § 1 nařízení č. 363/2009 Sb. *[t]oto nařízení se vztahuje na osoby, které*

a) vykonávaly před 1. lednem 1993 zaměstnání v hornictví se stálým pracovištěm pod zemí v hlubinných dolech, které bylo podle předpisů účinných před tímto dnem zařazeno mezi zaměstnání I. pracovní kategorie zakládající nárok na starobní důchod při dosažení věku aspoň 55 let, (dále jen "zaměstnání v hornictví"),
b) odpracovaly před 1. lednem 2009 v zaměstnání v hornictví celkem aspoň 3 300 směn, popřípadě, jde-li o zaměstnání v hornictví v uranových dolech, 2 200 směn, nebo, pokud výkon zaměstnání v hornictví skončily z důvodu dosažení nejvyšší přípustné expozice, odpracovaly před 1. lednem 2009 v zaměstnání v hornictví celkem aspoň 3 081 směn, popřípadě, jde-li o zaměstnání v hornictví v uranových dolech, 1 981 směn. Počet těchto odpracovaných směn za dobu před 1. lednem 1993 se zjistí tak, že počet kalendářních dnů zaměstnání v hornictví se vynásobí koeficientem 0,6 a zaokrouhlí směrem nahoru; za dobu po 31. prosinci 1992 se za odpracovanou směnu považuje každá směna, v níž osoba uvedená v písmenu a) po převážnou část vykonávala podle potvrzení vydaného podle § 4 zaměstnání v hornictví, a
c) nesplnily podmínky uvedené v zákoně č. 100/1988 Sb., o sociálním zabezpečení, ve znění účinném ke dni 31. prosince 1995, pro stanovení důchodového věku 55 let.

[12] V § 1 písm. a) citovaného nařízení je definováno „zaměstnání v hornictví“, které je dále použito i v písm. b) stejného paragrafu, jenž je nyní aplikován. Tato definice vychází z předpisů účinných před 1. 1. 1993. Tímto předpisem byl v prvé řadě zákon č. 100/1988 Sb., o sociálním zabezpečení, ve znění účinném do 31. 12. 1992. Dle § 14 odst. 2 písm. a)

tohoto zákona *[d]o I. pracovní kategorie jsou zařazena zaměstnání, v nichž se vykonávají soustavně a v průběhu kalendářního měsíce převážně práce rizikové, při kterých dochází k častým a trvalým poruchám zdraví pracujících působením škodlivých fyzikálních a chemických vlivů, a to zaměstnání v hornictví se stálým pracovištěm pod zemí v hlubinných dolech, […]*

[13] Dle § 14 odst. 1 tohoto zákona *[z]aměstnání jsou pro účely důchodového zabezpečení zařazena do 31. prosince 1992 podle druhu vykonávaných prací do tří pracovních kategorií. Zaměstnání I. a II. pracovní kategorie jsou uvedena v resortních seznamech zaměstnání zařazených do I. a II. pracovní kategorie vydaných před 1. červnem 1992; do III. pracovní kategorie patří zaměstnání, která nejsou zařazena do I. nebo II. pracovní kategorie.*

[14] Tímto rezortním předpisem bylo nařízení č. 117/1988 Sb., které v § 1 odst. 2 stanovilo, že *[z]aměstnání I. pracovní kategorie v hornictví se stálým pracovištěm pod zemí v hlubinných dolech jsou zaměstnání uvedená v příloze č. 2 tohoto nařízení*, tzn. I.AA kategorie. V příloze č. 3 pak byla zařazena zaměstnání I. pracovní kategorie vybraných vedoucích technickohospodářských a technických pracovníků.

[15] V bodě 3. přílohy č. 2 nařízení byl uveden *„Horník-dělník, vrtný dělník, vzorkař, dělník v geologickém průzkumu, karotážník“* s popisem činnosti mimo jiné *„práce v oboru důlního měřictví, větrání a geologie“*. V bodě 5. přílohy č. 3 nařízení byl uveden *„Vedoucí (samostnaný) důlní měřič“* s popisem činnosti *„Koordinace, řízení a kontrola důlně geologických prací“*.

[16] Spornou otázkou v posuzovaném případě je, zda stěžovatel má nárok na přepočet starobního důchodu ve smyslu nařízení č. 363/2009 Sb., tedy zda splňuje podmínky dané v § 1 citovaného nařízení. Konkrétně pak, zda činnost, kterou v období od 1. 1. 1999 do 30. 6. 2009 vykonával, lze zařadit do činností uvedených v příloze č. 2 nařízení č. 117/1988 Sb., tedy do zaměstnání I. pracovní kategorie v hornictví se stálým pracovištěm pod zemí v hlubinných dolech. Tedy do takových, které se počítají do povinných směn dle § 1 písm. b) nařízení č. 363/2009 Sb.

[17] Ústavní soud se v nálezu sp. zn. III. ÚS 1015/13, na který odkazoval v kasační stížnosti stěžovatel, mimo jiné zabýval posouzením koncepce a účelu příloh k nařízení č. 117/1988 Sb., a to dokonce ve vztahu k pracovní pozici „důlní měřič“. Nejvyšší správní soud souhlasí se stěžovatelem, že citovaný nález je plně aplikovatelný na projednávanou věc.

[18] Ústavní soud v citovaném nálezu vyslovil následující: „*Toto nařízení* (nařízení č. 117/1988 Sb. – pozn. soudu) *stanovilo v předmětné příloze na základě zmocnění podle § 17 odst. 1 zákona č. 100/1988 Sb. okruhy zaměstnání, jež spadají do I. pracovní kategorie v hornictví se stálým pracovištěm pod zemí v hlubinných dolech (§ 1 odst. 2 tohoto nařízení). Tato pracovní kategorie byla přitom vymezena v již zmíněných § 14 odst. 2 písm. a) a § 15 odst. 3 zákona č. 100/1988 Sb.*

25. Z ustanovení § 15 odst. 3 zákona č. 100/1988 Sb. vyplývá, že mezi zaměstnání I. pracovní kategorie v hornictví se stálým pracovištěm pod zemí v hlubinných dolech patřila i zaměstnání technickohospodářských pracovníků hlubinných dolů, avšak pouze za předpokladu, že byla

vykonávána soustavně a v průběhu kalendářního měsíce převážně na pracovištích v podzemí hlubinných dolů. Byl-li přitom tento předpoklad splněn v případě úsekového, resp. důlního měřiče, pak muselo být možné i podřazení tohoto zaměstnání pod některý z okruhů zaměstnání této kategorie podle přílohy 2 nařízení vlády č. 117/1988 Sb. Tyto okruhy měly totiž zahrnovat všechna zaměstnání splňující podmínku uvedenou v § 15 odst. 3 zákona č. 100/1988 Sb. Jiná koncepce příslušné přílohy nařízení by neodpovídala jejímu hlavnímu účelu, jímž bylo sjednocení a zjednodušení aplikace tohoto zákona tím, že dojde k bližší specifikaci těchto zaměstnání.

26. Pro posouzení nároku stěžovatele bylo naopak nerozhodné, že nařízení vlády č. 117/1988 Sb. výslovně zařadilo do své přílohy 3 zaměstnání "vedoucího (samostatného) důlního měřiče". Tato příloha totiž plnila zcela jinou funkci, jež spočívala v tom, že vymezovala seznam zaměstnání vybraných vedoucích technickohospodářských pracovníků hlubinných dolů a geologického přezkumu prováděného hornickým způsobem a vedoucích technických pracovníků státní báňské správy ve smyslu § 15 odst. 2 zákona č. 100/1988 Sb., tedy kategorií, v jejímž případě bylo její zařazení do I. pracovní kategorie (nikoliv do I. pracovní kategorie v hornictví se stálým pracovištěm pod zemí v hlubinných dolech) závislé na splnění jiných podmínek. V případě těchto pracovníků nelze mluvit o stálém pracovišti pod zemí v hlubinných dolech. Zákonodárce přesto považoval za účelné zohlednit, že i oni se při plnění svých úkolů zdržují v této oblasti, v důsledku čehož jsou rovněž vystaveni obdobným negativním důsledkům pro zdraví jako zaměstnanci pracující převážně v dolech. U těchto pozicí zákon přirozeně nepředpokládá, že by jejich vykonavatelé museli v podzemí hlubinných dolů pracovat soustavně a v průběhu kalendářního měsíce převážně. Kdyby tomu tak bylo, pak by v případě zaměstnání technickohospodářských pracovníků hlubinných dolů došlo k jejich zařazení do I. pracovní kategorie již na základě § 15 odst. 3 zákona č. 100/1988 Sb. a zvláštní právní úprava by vůbec nebyla nezbytná.

27. Provedený výklad podle názoru Ústavního soudu opodstatňuje závěr, že pro zařazení zaměstnání důlního měřiče pod některý z okruhů zaměstnání podle přílohy 2 nařízení vlády č. 117/1988 Sb. bylo rozhodující, zda bylo vykonáváno soustavně a v průběhu kalendářního měsíce převážně na pracovištích v podzemí hlubinných dolů. Správní soudy proto pochybily, jestliže se ve svých úvahách touto podmínkou odmítly zabývat, a soustředily se v podstatě jen na slovní vymezení jednotlivých okruhů zaměstnání, jež však s ohledem na výše uvedené nebylo lze považovat za taxativní výčet těchto zaměstnání. Pod jednotlivé okruhy muselo být možné zařadit případně i jiná zaměstnání, byť tato v jejich názvu nebyla výslovně zmíněna. V případě zaměstnání stěžovatele tak přicházelo v úvahu jeho podřazení pod kategorii uvedenou pod č. 3 přílohy 2 nařízení vlády č. 117/1988 Sb., tedy "horník-dělník, vrtný dělník, vzorkař, dělník v geologickém průzkumu, karotážník".

28. Dalšího pochybení se pak správní soudy dopustily tím, že za určující kritérium pro podřazení zaměstnání stěžovatele pod některý z okruhů zaměstnání podle přílohy 2 nařízení vlády č. 117/1988 Sb. považovaly to, zda jde o profesi dělnickou nebo odbornou či technickohospodářskou. Jak již bylo uvedeno, toto kritérium nemělo význam pro zařazení určitého zaměstnání do uvedené přílohy, ani se od něj neodvíjelo vzájemné odlišení okruhů zaměstnání, jež byly obsaženy v přílohách 2 a 3. Ostatně účel přílohy 2 nikterak nevylučoval, aby v ní byly obsaženy i zaměstnání odborná či technickohospodářská. Podstatné bylo pouze to, zda byly vykonávány soustavně a v průběhu kalendářního měsíce převážně na pracovištích v

podzemí hlubinných dolů. Pakliže se v příloze 3 objevuje kategorie "vedoucího (samostatného) důlního měřiče", je tím míněna pozice, u níž se s ohledem na náplň práce, v jejímž rámci převládají právě práce kontrolní, řídící a další práce technickoadministrativního charakteru, nepředpokládá, že bude výše uvedená podmínka splněna. To však není případ zaměstnání úsekového, resp. důlního měřiče, jak ji na základě dokazování obsahově vymezily právě správní soudy. Nic na tom nemění ani závěr znalce, který přes jím podanou charakteristiku tohoto zaměstnání podřadil činnost stěžovatele právě pod posledně uvedenou kategorii. Tímto hodnocením, které mělo povahu právního závěru, nebyly soudy vázány, a znalec k němu nebyl povolán.

29. Uvedené nedostatky argumentace obsažené v napadených rozhodnutích vedou Ústavní soud opětovně k závěru, že správní soudy postupovaly v dané věci přepjatě formalisticky. Tentokrát se sice zabývaly charakterem jím skutečně vykonávané pracovní činnosti, při jejím podřazení pod příslušné právní předpisy upravující nárok na mimořádný hornický důchod však vůbec nevzaly v potaz koncepci a účel jednotlivých příloh nařízení vlády č. 117/1988 Sb., plynoucí z § 17 odst. 1 ve spojení s § 15 odst. 2 a 3 zákona č. 100/1988 Sb. Posouzení účelu obou příloh bylo přitom nezbytným předpokladem pro jejich správnou aplikaci, neboť právě od něho záviselo, zda a pod jakou z kategorií uvedenou v těchto přílohách lze podřadit zaměstnání důlního měřiče. Správní soudy ve svém odůvodnění tento aspekt zcela pominuly a místo toho své úvahy založily na rozlišení, zda v případě tohoto zaměstnání převáží jeho dělnický nebo odborný či technickohospodářský charakter, pro které však právní předpisy dopadající na projednávanou věc neposkytovaly žádnou oporu. Rozhodující byla, jak již bylo opakovaně uvedeno, doba strávená v podzemí. V pouhé skutečnosti, že některá zaměstnání, jež splňovala tuto podmínku, byla více a jiná méně odborná nebo kvalifikovaná (což lze znázornit právě na příkladu úsekového, resp. důlního měřiče a jeho figuranta), nakonec ani nelze nalézt žádný rozumný důvod pro odlišné zacházení.“

[19] Z výše uvedeného nálezu plyne, že důležité pro posouzení, zda vykonávané činnosti spadaly do přílohy č. 2 nebo do přílohy č. 3 nařízení č. 117/1988 Sb., je *„pouze to, zda byly vykonávány soustavně a v průběhu kalendářního měsíce převážně na pracovištích v podzemí hlubinných dolů.“* Není tak podstatné, *„zda v případě tohoto zaměstnání převáží jeho dělnický nebo odborný či technickohospodářský charakter“*.

[20] Dle výše uvedeného nálezu Ústavního soudu krajský soud v napadeném rozsudku posuzoval okolnosti, které nejsou podstatné. Sice ve třetím odstavci na str. 6 napadeného rozsudku uvedl krajský soud jeho zjištění ohledně odpracovaných důlních směn od roku 1999 do roku 2009, tato však dále nehodnotil, ačkoliv právě tato zjištění jsou podle závěrů citovaného nálezu podstatná pro splnění stanovených podmínek.

IV. Závěr a náklady řízení

[21] Nejvyšší správní soud tedy dospěl k závěru, že kasační stížnost je důvodná. Napadený rozsudek krajského soudu proto dle § 110 odst. 1, věty první, s. ř. s. zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení, v němž je v souladu s ustanovením § 110 odst. 4 s. ř. s. právními závěry uvedenými v tomto rozsudku vázán. Bude se tedy muset primárně zabývat tím, zda stěžovatel v průběhu kalendářních měsíců pracoval převážně na pracovištích v podzemí hlubinných dolů.

[22] O náhradě nákladů řízení o kasační stížnosti rozhodne v souladu s § 110 odst. 3, větou první, s. ř. s. krajský soud v novém rozhodnutí.

P o u č e n í : Proti tomuto rozsudku **n e j s o u** opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 3. listopadu 2016

JUDr. Radan Malík
předseda senátu